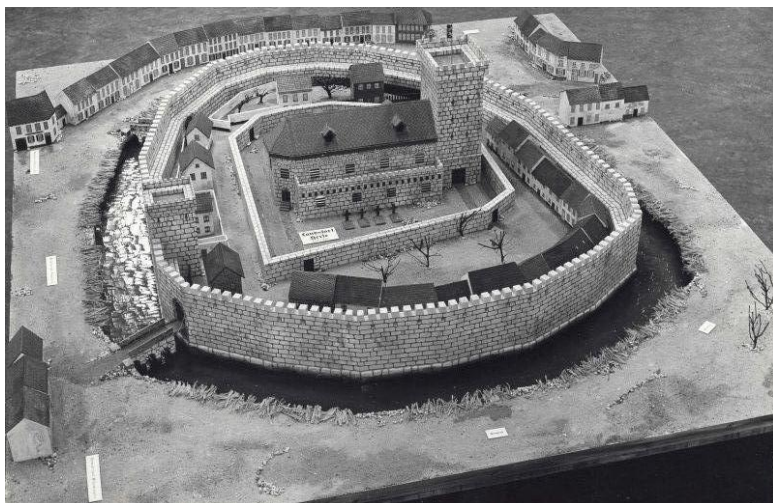

»HART VAN HEERLEN«

Informatiebulletin nr 23

***10^e jaargang
november 2018***

HEEMKUNDEVERENIGING HEERLEN STAD

vóór en dóór Heerlenaren met hart voor Heerlen

Van de redactie

Voor u ligt editie nummer 23 van ons verenigingsblad. Dankzij de oproep van het bestuur hebben we enkele artikelen van leden ontvangen. Dit betekent dat we een gevarieerde uitgave hebben. Hiervoor onze dank.

Van Theo Arets ontvingen wij een bijdrage over de creativiteit van Cor Driessen. Hij was liedjesschrijver, decorateur, ontwerper en nog veel meer. Een voorbeeld van zijn creativiteit is de Christuskop.

Dan volgt een kort woord van de voorzitter en de tekening van Jan Halmans.

Jo Gerards beschrijft de straat van zijn jeugd de Sittarderweg. De periode tot aan de sluiting van Oranje Nassau mijn, die in feite om de hoek lag, waren de gloriejaren van deze straat.

Bij een interview met de heer Jos Keuls kwam het woord energietransitie ter sprake. Dat betekent dat energietransitie niet een fenomeen is wat nu en in de toekomst speelt. Ook in het verleden hebben we meerdere energietransities meegemaakt. Leo Franck gaat hier dieper op in.

Moge de opzet van deze editie een stimulans zijn voor meer leden om ook een bijdrage aan ons verenigingsblad "Hart van Heerlen" te leveren.

Heerlen, november 2018

Leo Franck

Christuskop

Ontwerp Cor Driessen Begraafplaats Akerstraat Heerlen

Cor Driessen, een beeldend kunstenaar, geboren op 15 januari 1914 en overleden op 22 november 1989, was in het Heerlense een bekend figuur. Als lid van de Heerlense Rij - en Jachtvereniging ging mede door zijn te toedoen in 1947 deze vereniging verder onder de naam De Heëlesche Vasteloavends Vereniging De Winkbuule.

Voor deze vereniging ontwierp hij o.a. het Winkbülle logo de lachende ezel. Ook volgden diverse carnavalsliedjes van zijn hand.

In de "buut" verscheen hij als dokter K.L.M .O. Piellewiets. Mogelijk dat hij vanaf die tijd een fervent voorvechter werd van het Heerlens dialect , want in 1956 verscheen zijn boek "Zoeë shrieve vieër Heëlesh dialect".

Veel verhalen en gedichten van Cor Driessen werden in 1998 in het boek "Kiezzel, shting en brikke" opgenomen, met als topper "Unne krisnagdroom".

Als decorateur verzorgde hij regelmatig de aankondiging van nieuwe films op de buitengevel van de Royal bioscoop.

In zijn atelier aan de Schaesbergerweg 16 vervaardigde hij beelden in diverse materialen waarbij zijn latere "spaghetti beelden" het bekendst zijn. Thema's als paard en Christus hadden zijn bijzondere aandacht. Ook was hij oprichter van een reclamebureau en tekenschool gelegen op de hoek Nobelstraat / Kapelaan Berixstraat.

Op het kerkhof aan de Akerstraat te Heerlen siert een Christuskop naar ontwerp van Cor Driessen de achterwand van het graf van de familie Moonen - Fierens , voor zover bekend, zijn enige creatieve bijdrage aan een grafmonument .

De schrijver van dit artikel heeft als jongen van 10 jaar het ontwerp van dichtbij

meegemaakt. Daar mijn neef , van moeders kant, Willy Moonen bevriend was met Cor Driessen, werd bij het overlijden van zijn vader in 1950 door Cor Driessen een Christushoofd ontworpen welke op een achterwand in kruisvorm geplaatst werd. Het geheel werd door de firma Eymael uit Welten tot grafmonument vereeuwigd.

Het graf herbergt de bekende eigenaren van het vroegere Heerlens Sporthuis Moonen-Fierens gelegen aan de Akerstraat 26 te Heerlen en wel het echtpaar Pierre Moonen en Urbanie Moonen- Fierens.

Ondanks dat het graf RK 0191 geruimd zou moeten worden, pleit de schrijver dezes voor het behoud van Cor Driessens creatie.

Theo Urbain Arets

e-mail: tuarets@ziggo.nl

Van de voorzitter

Na een paar weekjes vakantie, getrokken via de Moezel, de Elzas en de Rijn, weer terug in onze stad, dan ga je natuurlijk een vergelijk maken. Waarom trekt de wereld, want die kom je echt tegen onderweg, langs al deze streken, en in deze streken ook nog eens naar bijzondere plekken. En waarom in Heerlen niet, Duidelijk, HEEMKUNDE, is mijn antwoord,

Nog maar eens opgezocht, Wikipedia, wat Heemkunde betekent: naar het woord Heem, is onderzoek naar de eigen leefomgeving. Heemkunde valt onder het immateriële culturele erfgoed en omvat alle wetenschappen op lokaal of regionaal niveau, met als doel heemkennis te vergaren. Heemkunde geïnteresseerden verenigen zich in een Heemkundige kring.

Al dat ouds wat in stand is gehouden, in genoemde omgevingen, trekken vele bezoekers. In Heerlen niet, daar zijn “toevallig” wat gebouwen blijven bestaan, maar Heemkunde beleid was er niet. De laatste tijd krijgt het verleden wat meer aandacht.

De Thermen, Mijnmuseum, om maar twee te noemen, zijn hier voorbeelden van. Je moet dus bereid zijn zowel in Tijd als in Geld te investeren.

Ook in onze vereniging, Heerlen Stad, zijn mensen geïnteresseerd maar ook actief in het uitzoeken, verzamelen en vastleggen van het verleden.

Zo ontdekte wij laatst dat er onderzoek is gedaan naar de familie Keuls, vroeger actief als bedrijf in verwarmingsinstallaties. En door een toevallige ontmoeting kwamen wij in contact met Jos Keuls, oud eigenaar. Hij is 95 jaar en nog geestelijk fit. Naar zijn verhalen kun je uren luisteren. Een deel hebben wij vastgelegd. zie artikel Energietransitie van Leo Franck.

Dit bracht het bestuur op het idee om alle leden eens te vragen om zijn of haar verhaal over hun ervaring, belevenis of bijzondere gebeurtenis, beroepsmatig of privé in of met Heerlen naar onze secretaris te sturen. Ik hoop dat velen daar gehoor aan geven.

Nog altijd zijn wij op zoek naar een geschikte locatie voor een ontmoetingscentrum waar al onze wetenschap bij elkaar komt en waar wij gezellige samenkomsten kunnen organiseren.

Ik ben overtuigd dat in Heerlen Urban (straatcultuur) maar ook Heemkunde trekkers kunnen zijn om toch wat meer bezoekers te krijgen voor onze stad.

Heerlen, november 2018

Cor van Schendel

De Oude Sittarderweg

Naar aanleiding van de oproep van het bestuur om een anekdote of een verhaal te schrijven, dacht ik meteen aan de Sittarderweg in Heerlen. In het bijzonder het bovenste gedeelte van de straat die aan de Willemstraat grenst. Men noemde dit de "oude Sittarderweg". Een stukje Heerlen dat zijn welvaart en ondergang met de mijnindustrie deelde.

Sittarderweg in glorie dagen

Tijdens en na de oorlogsjaren kende deze straat een welvarende tijd. Ons gezin (ouders en twee kinderen) woonde er op nummer 14. Wij gingen alleen naar het centrum van Heerlen om kleren te kopen bij "d'r Schunck". Of en dat was wat minder leuk om naar de tandarts of huisarts (d'r Widdershoven) te gaan. Voor de rest was de straat meer of minder "self-supporting".

Ik herinner me nog de volgende winkels:

1 bakkerswinkel annex kruidenier : Sangers

1 schoenwinkel : Schrooten

3 cafés : Im Krug zum grünen Kranzen ; Moberts; Hayana Bar (H. Nijhuis)

1 meubelzaak :(Manders – De Ster)

3 schoenherstellers : Joost Galley, Orbons en Coolen

1 ijssalon : Serrarens – Milano

2 slagers : Beljouw en Slofstra (later Van Boxtel)

1 tabakswinkel: Meens

1 handwerkzaak : Souren

1 speelgoed-groothandel : Morlag

1 fietsenwinkel :Pranger

1 begrafenisondernemer : Van Hasselt

3 kruideniers : Hansen; Sangers en Theelen

2 groentenwinkels: Ramaekers en Seijben

2 kappers: Wecks en Vijgen

1 aannemer: Reubsaet

1 glasfabriek van Glasfabriek Leufkens

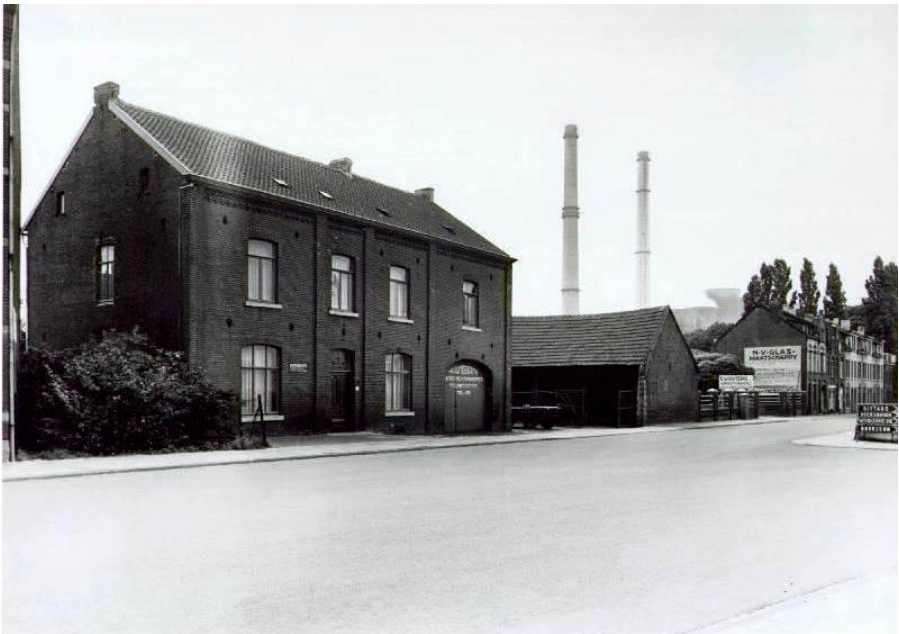
1 terrazo-fabriek Massaro

1 accucentrale

1 textielfabriek: Van Dijk

1 kantoor (HAGO)

Verder waren er verschillende pensions en een marechausseekazerne. En dat alles in een straatje van een paar honderd meter lang!

Vooraan Moberts dan glasfabriek en op de achtergrond Lange Jan en Lies

Brood werd aan de deur bezorgd door de ODB (Ons Dagelijks Brood en niet Onze Domme Bakker, zoals de jeugd hem noemde). Ed Otermans bezorgde met paard en wagen de melk. “Mamke, wat hubs'te huë nüdig?” was steeds zijn vraag. En de eerste TV? Wel, die zagen wij door het raam van de familie Goedmakers, de oprichters van de HAGO. Zij woonden in onze straat en hadden daar tevens kantoor. Of zij het leuk vonden, dat er zo naar binnen gekeken werd, weet ik niet! Op de stoep, staande voor hun raam, zagen wij de eerste afleveringen van Rin Tin Tin, Lassie en Bonanza. Of wij keken bij schoenmaker Joost televisie. De stoelen stonden bij hem klaar en iedereen schoof om 8 uur aan. Uitgenodigd of niet, je liep gewoon naar binnen. Dat er in zo'n kleine ruimte zwaar gerookt werd, rook moeder natuurlijk de volgende morgen aan je kleren!

Wat mij ook bijgebleven is, zijn de vele pensions die ongetrouwde mijnwerkers huisvestten (zoals de pensions Lendi). Veel Polen, Duitsers , Italianen en Slowaken waren hier ondergebracht. Berucht waren de vloeken van die Poolse mijnwerkers. Dat vloeken werd door ons jeugd geïmiteerd. Pas later vernamen we dat we de meest schunnige dingen geroepen hebben!

bovenste deel Sittarderweg richting Willemstraat met links marechausseekazerne

Er waren ook 2 villa's (waaronder een "Duitse Villa"). Deze Duitse villa werd zo genoemd omdat daar tijdens de Tweede Wereldoorlog een Duitse school was gevestigd. Duitse vrouwen (en sympathisanten) kwamen daar voor de "Winterhilfe" sokken en ondergoed breien voor de soldaten aan het "Ostfront".

Zelfs Mussert en Seijs-Inquart hebben dat pand bezocht. Na de mijnsluiting heeft de Lange Jan, de lange mijnschoorsteen, in 1976 afgerekend met dit zwarte verleden. Hij is letterlijk op deze villa gevallen. Laat nu uitgerekend hier het Bureau Mijnschade gevestigd zijn.

Chaos na de val van de Lange Jan op 21 augustus 1976

Zoals gezegd: de hele straat was verbonden met de mijn ON1. Als wij als kind vielen, of als er een ongelukje gebeurd was, werden wij naar de verbandkamer van de mijn gebracht. De kundige verbandmeesters behandelden ons gratis en goed. Door de koeltorens die vochtige stoom uitbliezen werd moeders was nooit droog en ook nooit wit! Zelfs het einde van het kalenderjaar werd aangekondigd door de sirene van het mijnbedrijf. Loeide die sirene op oudjaarsavond dan was dat het sein om elkaar een “Ziëlig en Good Neujaor” te wensen. Nooit voordat die sirene had geloeid!

Na de oorlog was er een geboortegolf. Er waren genoeg vriendjes en vriendinnetjes. Gespeeld werd op straat. Bij de enkele auto die langs reed werd er geroepen : “Auto, auto” en dan speelden wij op de stoep verder. Befamd waren de voetbalpartijtjes op straat. Veel “pingelen” en “3 corners zijn een penalty.” Helaas is dit eenvoudige en toch zo doeltreffende systeem niet door de KNVB opgepikt! De scouts van Roda J.C. en Limburgia hadden de talenten voor het

opraperen. Een van die goede voetballertjes was de latere midvoor van Limburgia: Willy Coolen. Zijn vader was schoenmaker en dat was maar goed ook, want volgens zijn moeder voetbalde hij op straat “tot de lappe van de sjoon velen en mar goot, dat d'r maan het kin reparere!” Geknikkerd, gehinkeld en gevliegenderd werd er. En dat “vliegeren” gebeurde met de papieren vlieger van de “loemele-boer”. Die vlieger kon je verdienen door “loemele” bij hem in te leveren. Tegenwoordig begrijpen kinderen niet meer hoe zo'n vlieger het luchtruim zoekt. Mijn kleinkinderen vragen mij steeds:” Opa, waar zit de batterij?”

Ter kerke ging men naar de Rectoraats-Kerk HH.Martelaren van Gorcum aan het einde van de Sittarderweg bij de Paters Franciscanen. Omdat dit een Rectoraatskerk was, werd er hier geen huwelijk ingezegend. Huwelijkskandidaten waren aangewezen op de Schandeler-kerk of op de dekenale kerk St.Pancratius. In de kerkportalen hingen bordjes met de tekst “Verboden te spuwen”. Veel mijnwerkers kwamen van de “nacht-sjicht” en hadden nog een dot pruimtabak in de mond. In het kerkportaal werd die “sjiek” uitgespuugd. Achter in de kerk hing een afbeelding van de “Zwarte Madonna”. Een portret dat door Poolse mijnwerkers zeer werd vereerd. Naast de kerk lag het “Hofke van St.Antonius”. Gelukkig is dat stukje tuin onberoerd gebleven!

Met de mijnsluiting kwam een einde aan de rust in deze straat. Zoals heel Heerlen in een verval terechtkwam, verloederde ook de oude Sittarderweg. Prostitutie en drugs deden de rest. En toen in augustus 1976 de Lange Jan door zijn verkeerde val een groot gedeelte van de straat vernielde, was het afgelopen: één kant bleef bestaan, de andere helft werd afgebroken.

Nieuwbouw, “Operatie Hartslag” en de komst van een grote school hebben voor een lichtpuntje gezorgd. Maar dat was slechts het begin. Er zal nog veel moeten gebeuren!

Voor mijn broer en mij is die straat erg belangrijk geweest. Hoewel wij al lang verhuisd zijn, praten wij veel over die oude tijd, over die oude volksbuurt. Daar liggen toch onze “roots”.
Enne, tja: Inne Winkbuul bliet toch ummer gedrage durch d`r Wink, deê dich toch ummer noa Heêle truuk bliest!

Heerlen, november 2018
Jo Gerards

splitsing met Grasbroekerweg jaren 50

splitsing met Grasbroekerweg anno 2018, met links afbraak panden

Energietransitie

Het woord energietransitie staat op dit moment in het middelpunt van de belangstelling. Het gaat erom dat we van de fossiele brandstof in het bijzonder het aardgas af moeten. Het begrip energietransitie is echter niet nieuw. Energietransitie heeft zich in het recente verleden meerdere keren voorgedaan, alleen werd het zo niet genoemd. Met dit woord gaat eigenlijk het spreekwoord “oude wijn in nieuwe zakken” op.

Recent heb ik samen met de voorzitter Cor van Schendel de heer Jos Keuls ontmoet. De heer Jos Keuls, was in zijn arbeidzaam leven directeur/eigenaar van Keuls Verwarmingstechniek B.V.. Inmiddels is hij 95 jaar oud en als heemkundevereniging is een persoon van die leeftijd interessant om te spreken. Het gesprek ging over de firma Keuls en ook over zijn belevenissen vlak na de oorlog toen hij aan de Stoottroepen deelnam. In die periode heeft hij enkele bekende personen ontmoet of liever gezien, toen hij na de oorlog was aangesteld als wacht bij het hoofdkwartier van de geallieerde legers bij Brussel. De geschiedenis van de familie Keuls en de onderneming Keuls Techniek is al beschreven door Jan Teunissen in zijn boekenserie “Heerlense Zakenmensen 20^e Eeuw” deel 6. Wat mij in dit gesprek boeide is zijn verhaal over de energietransitie.

In de 20^e eeuw hebben wij al enkele keren van energiebron wat het verwarmen van onze woning betreft, moeten veranderen. In de jaren vijftig en zestig hebben zich in een korte periode zelfs twee transities voorgedaan, namelijk van kolen naar olie en van olie naar aardgas. Interessant is te zien hoe deze veranderingen werden gerealiseerd. Vooraf moet ik wel opmerken dat deze energietransities eenvoudiger waren, vergeleken met wat ons nu te wachten staat.

Met de opkomst van de mijnindustrie werd het gemakkelijker om het huis te verwarmen met kolen. Werd tot dan turf en hout als energiebron gebruikt, met de kolen had men langer warmte dan met hout of turf. In het begin van de twintigste eeuw hadden de meeste huizen één of meerdere kachels. Persoonlijk herinner ik me het kolenfornuis bij mijn oma dat tevens de keuken verwarmde.

Op de vraag wanneer de centrale verwarming in Heerlen in gebruik werd genomen, meende Jos Keuls, dat bij de bouw van het Bernardinuscollege in 1913 al een centrale verwarming werd geplaatst. In grote gebouwen als scholen of kantoorgebouwen werd erop overgegaan om niet alle ruimtes afzonderlijk te verwarmen, want dat was veel te arbeidsintensief. De toepassing van de centrale verwarming is in Nederland na 1900 pas goed op gang gekomen.

De centrale verwarming verspreid zijn warmte via buizen en radiatoren in het gebouw. Een radiator was oorspronkelijk van gietijzer. De heer Jos Keuls woont in de flat Op de Nobel en heeft zicht op het gebouw van de voormalige Sint Jozefschool en Sint Aloysiuschool. Het gebouw is nu in gebruik bij het AZL. Kijkend naar het gebouw krijgen we het verhaal van de stoomverwarming te horen. De centraal gestookte verwarming werd hier niet aan radiatoren doorgegeven via warm water maar via stoom. De stoomverwarming is voor mij nieuw. De stoom werd via kanalen met natuurlijke circulatie naar de verschillende radiatoren in de klaslokalen (ruimten) gevoerd. Met het afgeven van de warmte condenseerde de stoom in de radiator en als water werd deze terug afgevoerd naar de centrale verwarming. De warmte van een stoomverwarming was moeilijk te regelen, want de radiatoren werden met zo een 80° nogal heet. De onderwijzer kon de temperatuur regelen door een schuif naar buiten open of dicht te maken en zo koude lucht in het klaslokaal binnen te laten. Aan het oude

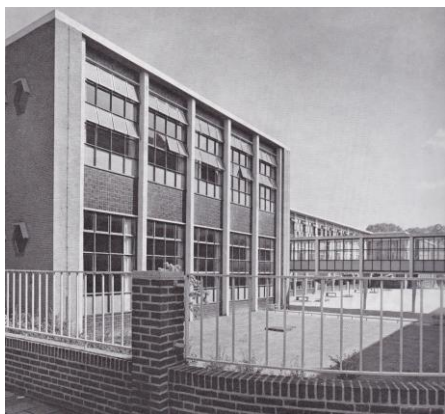

schoolgebouw met witte stenen

schoolgebouw kan men nog zien dat er onder de vensters een witte vierkante steen in de gevel is gezet. Deze witte steen is in de plaats gekomen van het rooster dat ten tijde van de stoomverwarming werd gebruikt. Ook in het Royal Theater werd voor de luchtbehandeling een stoomverwarming gebruikt, maar hier was de techniek wat ingewikkelder. In zo een grote zaal vol met mensen moet lucht aan- en afgevoerd worden, die in de winter warm en in de zomer koud is.

In 1923 kwam de vader van de heer Keuls, die ook Jos Keuls heette, naar Heerlen en werd vennoot bij de firma Rijns. De heer Keuls sr werd verantwoordelijk voor de installatie van verwarmingen en de heer Rijns deed de stroom. De naam veranderde in firma Rijns-Keuls. In 1933 is de heer Keuls sr voor eigen rekening begonnen. Dankzij de goede relatie met o.a. Frits Peutz werden er in de begintijd opdrachten binnengehaald. Het eerste grote werk was de aanleg van de verwarming in het Retraitehuis op de Molenberg. In latere jaren beperkte de opdrachten zich niet alleen tot Heerlen maar in heel Zuid Limburg. Voor de vele werken die zijn uitgevoerd verwijs ik naar de publicatie van Jan Teunissen.

Een goed netwerk was van belang. Toch werden er ook opdrachten binnen-

Bernardinuscollege gymnasiumgebouw

gehaald via inschrijving. Hiervan is het Bernardinuscollege een voorbeeld. De firma Keuls had met 189.000 gulden de laagste prijs voor de aanleg van de installatie van het nieuwe gymnasiumgebouw in 1961. De lage inschrijfprijs was afgegeven met de kennis dat er nog veel extra werk zou komen in het bestaande schoolgebouw. Dus netwerken is belangrijk.

In de verwarmingsinstallatiebranche is het bij grote werken gebruik dat de architect de berekening en ontwerp

van de verwarmingsinstallatie uitbesteed aan een technisch adviesbureau. Uiteindelijk krijgt het technisch adviesbureau de opdracht om de installatie aan te laten leggen en zoekt hiervoor een installatiebedrijf. Ook hier komt het op het netwerk aan.

De centrale verwarming had dus als voordeel dat op één plek hoefde te worden gestookt. In de huidige tijd kunnen wij ons moeilijk voorstellen dat dit nog een heel karwei was. De verbrande kolen, de as en de sintels of slakken moesten eerst worden verwijderd voordat de nieuwe kolen konden worden ingevoerd. Bij grote gebouwen hoefden gedurende de dag niet de hele tijd een stoker aanwezig te zijn, omdat de kolen via een bunker geleidelijk aan de ketel werden ingevoerd. Een bunker kunnen we ons voorstellen als een soort silo met een klep die in een bepaalde stand kon worden gezet om de kolen met een bepaalde hoeveelheid aan te voeren.

Een kolengestookte verwarming kent een logistiek probleem. Dat wil zeggen er zijn werkzaamheden om de verwarming met kolen te vullen, maar de kolen moeten op hun beurt ook weer worden aangevoerd en de verbrandingsresten afgevoerd. Dit is niet nodig als op aardolie wordt gestookt. Al ruime tijd voor het sluiten van de mijnen werd er al voor scholen en kantoren overgegaan op oliestook. We kunnen dus stellen dat dit de tweede energietransitie is. Bij oliestook is er een olietank, een olieleiding, oliepomp en een thermostaat nodig. Het hele stookproces wordt dan vanzelf uitgevoerd. Dit is een stuk gemakkelijker maar ook goedkoper omdat er geen stoker in dienst hoeft te worden genomen. Historisch is het feit dat bij de aanleg van een olie gestookte centrale verwarming in de jaren vijftig bij de kweekschool op het Bekkerveld de firma Keuls een mooi bord had hangen, zoals gebruikelijk bij bouwwerkzaamheden. Het bord vermeldde dat Keuls olieverwarming was aan het leggen. Dit was tegen het zere been van de heer Wirtz mijndirecteur die om de hoek in de Akerstraat woonde. Keuls kreeg het verzoek om het bord met olie als energiebron weg te halen. Aangezien de Oranje Nassau mijn een goede klant was, werd gehoor gegeven aan dit verzoek.

Niet alleen voor grote gebouwen ging het gemak van een olie gestookte centrale verwarming op. Jos Keuls vertelt dat in de periode 1958 tot 1965 zijn onderneming steeds meer opdrachten van particulieren ontving. In dit geval ging het om de welgestelde huiseigenaren in Heerlen die zich zo een installatie konden veroorloven. Trouwens in die periode hadden waarschijnlijk de meeste huishoudens nog geen centrale verwarming. Voor de overgang op olie was bij een niet al te groot huis een 3000 liter olietank nodig en bij een groter huis een tank met een inhoud van 5000 liter. De installatiekosten met tank, leidingen en ketel kostte in die tijd rond 3000 gulden.

Voor het sluiten van de mijnen was dus al een deel van de centrale verwarmingen van de kolen af. Naast het gemak speelde ook de prijs een rol. In de jaren 60 kostte een liter stookolie maar 4 centen. De derde energietransitie vond plaats toen het aardgas werd ontdekt in Nederland.

In het boek over historische bouwmaterialen ¹ wordt de volgende gebeurtenis vermeld: “Op donderdag 5 september 1963 vertrok van Schiphol de DC 7 “De Koraalzee” met bestemming vliegveld Eelde. Aan boord waren persmensen. Wat was er aan de hand? Al vroeg in de morgen werd met een helikopter een Vanandel cv-ketel midden op de Ossemarkt in Groningen neergelaten. Op die dag werd een complete centrale verwarmingsinstallatie aangelegd in een flat van die stad. Deze ketel was geproduceerd door Vanandel N.V. in Rotterdam. Dit bedrijf had een licentie van het Amerikaanse bedrijf Ackerman Gas Boiler Corporation.

Aardgas veroorzaakt revolutie op gebied van centrale verwarming.

NU GEEN OLIENTANK OF KOLEN-
OPSLAG EN GEEN GROTE
C.V. KETEL MEER NODIG!
NIEUWE VANANDEL CENTRALE-
GAS-VERWARMING KAN
WORDEN AANGELEGD IN ELK
SOORT WONING, IN ELKE FLAT,
IN IEDER BOVENHUIS.

**C.V. NU OOK FINANCIËEL BINNEN
IEDERS BEREIK: BESPARINGEN OP
AANSCHAF TOT f 1500.- TOE!**

Talering B. Vondera's gavel is
geeft prima bespreking op de
aansluitingslijnen. Geen kant is
te kort niet nodig, geen cilinder-
geen kanten niet het ingaven het
duidelijk van de grond. Geen in-
duiden van kanten en kanten, teveel
geen bespreking op kanten - slechts
de notitie.

Deze energietransitie naar aardgas was van een grotere omvang. Met de populariteit van de gasverwarming nam de prijs van een gasgestookte centrale verwarming af en werd de aanschaf van deze verwarming ook voor de meeste huishoudens mogelijk. Vanaf die tijd is de centrale verwarming dus de meest toegepaste verwarming. Niet alleen de verwarming maar ook de kooktoestellen moesten worden omgebouwd van mijn gas naar aardgas. Volgens Jos Keuls was er toen zoveel werk dat de verwarmingsinstallatiebedrijven dat niet alleen aan konden en zelfs loodgietersbedrijven werden ingeschakeld.

Dan hebben we alleen nog maar over het gas in de huizen. In 1959 was er bij Slochteren aardgas ontdekt. Vanaf 1963 is de Gasunie begonnen met de aanleg van een aardgasnetwerk in Nederland. In tien jaar tijd was driekwart van Nederland aangesloten op het aardgas. Dit is dus een gigantische operatie geweest.

De vierde energietransitie staat er aan te komen. Wat zeker is dat we van het aardgas af moeten, maar wat de vervangende energiebron wordt is nog onzeker. Op dit moment wordt er veel geroepen, maar een duidelijk alternatief is er nog niet, want dat is van de prijs of de kosten en de beschikbaarheid afhankelijk. Omdat dat wij een vereniging zijn die het verleden beschrijft, wil ik me niet wagen aan allerlei toekomstvoorspellingen.

Heerlen, november 2018
Leo Franck

1. Piet Bot; Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur

Ledenbijeenkomst 29 november

Jaarlijks vindt er een ledenbijeenkomst plaats waarbij de kalender aan de leden wordt uitgereikt. Het uitreiken op zich is zo gebeurd, vandaar dat het bestuur hier van alles om heen organiseert. Dit jaar was dit een bezoek aan “De Vondst” en een lezing van Ger Prickaerts.

“De Vondst” heeft zijn intrek genomen in het voormalige bibliotheekgebouw aan het Raadhuisplein. Hiermee heeft dit mooie gebouw na enkele jaren van leegstand ook een mooie bestemming gekregen. De Vondst herbergt drie organisaties. Tijdens de rondleiding door het gebouw werd voor de leden duidelijk waar deze organisaties voor staan.

De naam verwijst naar de archeologie en in dit gebouw is het archeologisch depot van de provincie Limburg gevestigd. Alle archeologisch vondsten worden hier onder gunstige omstandigheden opgeslagen. Bij archeologie denken we in eerste instantie aan de Romeinen maar dit gaat over een grotere periode. Voorwerpen die interessant zijn, komen tot ongeveer vijftig jaar terug in aanmerking voor opslag. Bij de rondleiding konden we zien dat er een depot voor o.a. aardewerk en glas is, terwijl metalen onder andere klimatologische omstandigheden worden bewaard. Op de tweede verdieping stonden dozen vol opgegraven voorwerpen die nog moesten worden verwerkt. Dat is beschrijven vastleggen in een data bestand.

De tweede organisatie is het restauratieatelier Restaura. Dit is een bedrijf dat archeologische vondsten restaureert. Deze vondsten kunnen trouwens uit het hele land komen. De opdrachtgever heeft de keuze uit drie soorten bewerking. Het schoonmaken, zo lag er een kluit munten die bij een schip in het IJsselmeer letterlijk boven water is gekomen. Door het water en oxidatie is dit tot een klont zand, roest en munten geworden. Een tweede optie is conservering. Bij deze munten is een proces van verval ingezet dat ook na dat deze uit het water zijn gehaald, doorgaat. Dit proces kan gestopt worden door ontzouten en andere bewerkingen. Het verst gaat de bewerking waarbij het voorwerp naast conservering ook gedeeltelijk hersteld kan worden. Bijvoorbeeld een gebroken vaas in elkaar lijmen en de ontbrekende delen een epoxyhars aanvullen.

De derde organisatie is Historisch Goud, de erfgoedorganisatie van de gemeente Heerlen, die het Thermenmuseum, kasteel Hoensbroek en de archiefdienst Rijckheyt beheert.

De bijeenkomst begon met een lezing van Ger Prickaerts over het Heerlens dialect. De historie van onze streek is sterk verbonden met de taal die hier werd en wordt gesproken. Op een kaart liet hij zien hoe de invloed is van Rijnlandse of Ripuarische talen op het Limburgs en het Heerlens dialect. De Ripuariërs zijn een volk dat na de Romeinse tijd in de omgeving aan de Rijn bij Keulen woonde. Aan de hand van isoglossen, lijnen van gelijke taal, kan men zien hoe deze taal van oost naar west verschuift.

Ger Prickaerts in actie

uitdrukken. De hieronder vermelde voorbeelden laten zien dat het vergaderen in het Heerlens sneller gaat dan in het Nederlands.

Voor velen lijkt het Heerlens een moeilijke taal, maar volgens Ger Prickaerts is dat niet het geval. De woordenschat qua schrijfwijze kun je in drieën verdelen. Een derde van de woorden zijn gewoon gelijk aan het Nederlands. Op zich niet vreemd want veel nieuwe woorden heeft het Heerlens van het Nederlands overgenomen. Neem maar woorden als fiets, auto. Het tweede deel is gemakkelijk te schrijven door goed naar het woord te luisteren. Neem de woorden als kink, honk of hank. Het laatste deel is moeilijker omdat het Heerlens een klanktaal is. Als voorbeeld nam hij de klank “ao” in aod en “oa” in road.

Als slot van zijn betoog gaf hij aan dat Het Heerlens met sommige woorden of uitdrukkingen een beknopte taal is. Dat wil zeggen dat we iets kernachtig kunnen

Leo Franck

Vergaderen volgens Ger Prickaerts

Nederlands

1. Dit behoort tot de mogelijkheden
2. Hieromtrent kunnen wij U
geen enkele zekerheid bieden
3. Zou U dat eens willen herhalen ?
4. Zulks ben ik niet van plan
5. Ligt dat in de lijn der verwachtingen ?
6. Dit wordt door mij als bijzonder
spijtig ervaren
7. Hetgeen U mij vertelt, verbaast mij zeer
8. Deze informatie is geheel nieuw voor mij
9. Ligt dit binnen het kader
van Uw bevoegdheden ?
- 10 Ik heb hierover een enigszins
afwijkende mening

Heëlesj

Mót kinne

Me wit 't noeëts

Watte ?

Nieks d'r va

Weë wit ?

Zung

Neë wa ?

Noeëts gehoeëd

Moags-te dat ?

Gank voet !

KONKLUSIE: **vergadere in 't Hollendsj duurt veeeeeel te lang ...☺**

P.S. Voor de leden die nog een verenigingskalender 2019 willen kopen, is deze verkrijgbaar bij de winkel van het VVV op de Bongerd.

Colofon

Hart van Heerlen is een uitgave van de heemkundevereniging Heerlen- Stad en verschijnt twee keer per jaar.

Ingezonden artikelen:

van Theo Arets, Jo Gerards, Cor van Schendel, Leo Franck en Jan Halmans.

Foto's:

Uit de verzameling Heemkundevereniging Heerlen Stad en internet.

Mocht u naar aanleiding van dit tijdschrift lid willen worden van de heemkundevereniging Heerlen-Stad dan kunt u zich aanmelden door:

- Een mail te sturen naar info@heemkundeverenigingheerlenstad.nl
- Of een kort briefje naar het secretariaat.

Bij uw aanmelding zouden wij graag uw adresgegevens, eventueel mailadres of telefoonnummer ontvangen.

De contributie van de vereniging bedraagt € 15, - per jaar.

Secretariaat:

Willemstraat 66, 6412 AT Heerlen

Bank:

NL83 INGB 0004 9228 28 t.n.v. Heemkundevereniging Heerlen Stad.

Nadere informatie over de vereniging kunt u vinden op onze

Website: www.heemkundeverenigingheerlenstad.nl

Facebook: heemkunde heerlen stad

ISSN 1877-6957